

چهل حدیث

از حضرت امیر المؤمنین علیه السلام

در ارتباط با علم و علما

و

ترجمه و شرح مختصر چهل کلمه

از کلمات قصار نهج البلاغه

علی دوانی

دوانی، علی، ۱۳۰۸ -

چهل حدیث: از حضرت امیرالمومنین علیه السلام در ارتباط با
علم و علما ترجمه و شرح مختصر چهل کلمه قصار نهج البلاغه / علی
دوانی. -- تهران: رهنمون، ۱۳۸۴.

ISBN: 964-95904-3-9

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
کتابنامه به صورت زیر نویس.

۱. علی بن ابی طالب، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. -- احادیث.
۲. اربعینات -- قرن ۱۴. الف: عنوان.

۲۹۷/۹۵۱۶

۳۹/۵/الف ۹۵۹

۸۴-۱۶۵۶۲ م

کتابخانه ملی ایران

چهل حدیث

ناشر: انتشارات رهنمون

چاپ: اول ۱۳۸۴

شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

حروفچینی: عماد (ه سوری)

لیتوگرافی: تصویر

چاپخانه و صحافی: علامه طباطبائی

قیمت: ۱۰۰۰ تومان

شابک: ۹۶۴-۹۵۹۰۴-۳-۹

کلیه حقوق برای مؤلف محفوظ است

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

یکی از افتخارات بزرگ دین مبین اسلام، ارزش دادن این آئین مقدس به علم و دانش است که در هیچ دین و ملتی سابقه ندارد. اگر آیات قرآنی در این زمینه را دو یک کتاب جمع کنیم و ارائه بدهیم، به تنهایی کافی است که این مدعا را چنان که باید روشن سازد، تا چه رسد به انبوه احادیث وارده از پیغمبر و ائمه معصومین علیهم السلام.

قرآن مجید است که می فرماید: **إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ**^(۱) یعنی: تنها دانشمندان هستند که از خداوند حساب می برند، و به تعبیر دیگر قبل از هر کس علما می باشند که همیشه خدا را حاضر و ناظر می دانند و گوش به فرمان او هستند.

ارزش مقام علم از نظر قرآن مجید کتاب آسمانی ما تا آن

جاست که خداوند به معلم بشریت و سرآمد دانایان اولاد آدم پیغمبر خاتم (ص) می فرماید: هر وقت از ما چیزی خواستی، همان علم را بخواه و بگو: خدایا علم مرا افزون گردان: وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا^(۱)

نکته بسیار جالب این است که خداوند علم را از همه نعمت هائی که به بندگان ارزانی داشته، نفیس تر، و با ارزش تر دانسته است، چون اگر از علم چیزی بهتر و قیمتی تر بود، به پیغمبر خاتم می فرمود آن را در هنگام دعا از ما بخواه! ولی سخن در این است که از علم بهتر چیزی نیست.

و همین است که امیر المؤمنین علی علیه السلام در اشعار منسوب به آن حضرت می فرماید:

النَّاسُ مِنْ جِهَةِ التَّمَثَالِ أَكْفَاءُ

أَبُوهُمْ آدَمُ وَالْأُمُّ حَوَاءُ

فَقَمَّ بِعِلْمٍ وَلَا تَبْغِي لَهُ بَدَلًا

النَّاسُ مَوْتَانِ وَاهْلُ الْعِلْمِ أَحْيَاءُ

یعنی: مردم در مثل همگی یکسانند

زیرا پدر همه آنها آدم و مادر همه حوا است

پس تو که می خواهی بزرگتر باشی برای کسب علم به پا خیز، و
چیزی را در عوض آن نخواه!

چون فی المثل مردم مرده هستند و آنها که علم دارند
زندگانشان: و همین است که فردوسی پاکزاد می سراید:

ز دانش تو را سرفرازی بود

ز دانش تو را بی نیازی بود

ز بی دانشی رنج بینی بسی

بری دست حاجت بر هر کسی

ز دانش شود آدمی سربلند

به پیش خلاق شود ارجمند

گواه آرم از گفته اوستاد

که روحش به خلد برین شاد باد

کلید همه گنجها دانش است

دوای همه رنجها دانش است.

و رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: الْعَالَمُ بَيْنَ النَّاسِ

كَالْحَيِّ بَيْنَ الْأَمْوَاتِ.

یعنی: عالمی که در میان مردم است، مانند زنده ایست که در

بین مردگان باشد.

از آن جا که «علم» میزان برتری انسان نسبت به افراد فاقد علم است، پیغمبر اکرم هم علی علیه السلام را سرآمد علمای امت و باب مدینه علم خود دانست، و او را مصداق کامل «مَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ»^(۱) دانست، به این معنی که تمام علوم قرآن کتاب آسمانی ما در نزد او بود. همین است که ناصر خسرو سروده است:

پیامبر مر آن داد علم حق را

که شایسته دیدش مر این مهتری را
و عونی شاعر عرب می گوید:

وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ وَ عِلْمُ مَا كَانَ

يَكُونُ وَ مَا قَدْ كَانَ عِلْمًا مَكْتُمًا

یعنی: آن که تمامی علم قرآن، و علم گذشته و آینده، و علمی که مکتوم مانده در نزد اوست، علی علیه السلام است.
و شاعری دیگر گفته است:

وَمَنْ حَوَى عِلْمَ الْكِتَابِ كُلِّهِ

عِلْمَ الَّذِي يَأْتِي وَ عِلْمَ مَا مَضَى

یعنی: علی علیه السلام کسی است که تمام علم قرآن را فرا

گرفت، علمی که خواهد آمد و علمی که گذشته است!

و شاعری دیگر می‌گوید:

وَ أَعْلَمُ أَصْحَابِ النَّبِيِّ مُحَمَّدٍ

وَ أَقْضَاهُمْ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ وَ خُبْرَةٍ

یعنی داناترین صحابه پیغمبر، و اندیشمندترین آنها پس از آن همه علم و اطلاع، او بود.

و بارها پیغمبر اکرم (ص) فرمود: اَعْلَمُكُمْ عَلِيٌّ. اعلم شما اصحاب من علی است. و فرمود: أَقْضَاكُمْ عَلِيٌّ، یعنی از همه شما تواناتر در امر قضاوت علی است.

حال ببینیم به مصداق: قدر زر زرگر شناسد، قدر گوهر گوهری در قسمتی از سخنان باب مدینه علم پیغمبر و علمای امت اسلام، امیرالمؤمنین (ع) علم و علما چه جایگاهی داشته‌اند، و او که بعد از پیغمبر (ص) از همه کس عالم‌تر بوده در آن باره چه فرموده است.

آن چه پس از این می‌آید فقط حدیث و اغلب کوتاه از سخنان گوهر بار حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام است که مادر فرصتی اندک برای کنگره بزرگداشت عالم ربانی مرحوم آیت الله شیخ عبدالحسین فاضل گزوسی که در سال ۱۳۸۰

در شهر اویجار کردستان منعقد گردید، جمع آوری و با ترجمه و شرح مختصری آوردم، نگاشته‌ایم. تا چه قبول افتد؟ و چه در نظر آید.

تهران: علی دوانی

۱۶ اسفند ۱۳۸۳